

Lausunto julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020–2023

Valtion liikuntaneuvoston tehtävänä on antaa lausunto julkisen talouden suunnitelmasta. Veikkausvoittovarat, joista valtion liikuntamäärärahat koostuvat lähes kokonaisuudessaan, ovat kehychsen ulkopuolisia menoja, eivätkä suoranaisesti sisälly julkisen talouden suunnitelmaan. Julkisen talouden suunnitelma sisältää lukuisia merkittäviä linjauksia ja resurssikohdennuksia, jotka ovat ratkaisevassa asemassa väestön fyysisen aktiivisuuden, liikunnan ja urheilun näkökulmasta.

Suomen julkisen talouden tila on vahvistunut viime vuosina. Talouden alijäämä on pienentynyt ja velkasuhde on kääntynyt laskuun. Tilanteen kohentumisesta huolimatta rakenteellisesti alijäämäinen julkinen talous ja aiempaa korkeampi velkasuhde sekä suuret takausvastuut ovat heikentäneet julkisen talouden kykyä sietää häiriöitä. Ennusteiden mukaan talouskasvu hidastuu vähitellen lähivuosina ja jopa taantuma on mahdollinen.

Vain viidesosa aikuisväestöstä ja kolmasosa lapsista ja nuorista liikkuu terveytensä kannalta riittävästi¹. Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden puutteesta aiheutuvat haitat väestön terveydelle ja hyvinvoinnille ovat ilmeiset. Esimerkiksi noin 10 % suomalaisista sairastaa tyypin 2 diabetesta, josta merkittävä osa on ehkäistävissä elintapamuutoksilla. Diabetesta sairastavien sairaanhoidon kustannukset ja tuottavuuskustannukset olivat vuonna 2011 noin 3,4 miljardia euroa ja kulut ovat kasvaneet vuosi vuodelta². Koko väestön tasolla riittämätön fyysinen aktiivisuus aiheuttaa lisäkustannuksia terveydenhuollon suorissa kustannuksissa, tuottavuuskustannuksissa menetettyjen työpanosten osalta, ikääntyneiden kasvavia hoivakuluja, syrjäytymisen kustannuksia sekä sosiaalietuuksien lisäkustannuksina. Huhtikuussa 2018 julkaistun valtioneuvoston raportin mukaan liian vähäisen fyysisen aktiivisuuden yhteiskunnallisten kustannusten on arvioitu olevan vähintään kolme miljardia euroa vuodessa³. Panostukset ennaltaehkäisevään terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ovat investointi tulevaisuuteen.

Valtion liikuntaneuvosto painottaa:

1) Budjettivarat käyttöön liikunnan ja liikkumisen rahoitukseen

Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntamäärärahat koostuvat lähes kokonaisuudessaan kehychsen ulkopuolisista Veikkausvoittovaroista. Julkisen talouden suunnitelman (2020–2023) mukaan valtion talousarvioon tuloutettavan Veikkauksen rahapelituoton arvioidaan olevan kehychskaudella vuosittain noin 1 070 M€, mikä on noin 15 M€ vähemmän kuin edellisessä julkisen talouden suunnitelmassa arvioitiin.

Veikkauksen tuottoennusteen lasku vaikuttaa vähentävästi liikunnan rahoitukseen. Riittämätön fyysinen aktiivisuus on tunnustettu merkittäväksi yhteiskunnalliseksi haasteeksi, joka kasvattaa julkisen talouden kustannuksia. Määrärahoja liikkumisen lisäämiseen tulee jatkossa osoittaa myös valtion budjettivaroista.

2) Julkisen talouden suunnittelussa käyttöön ilmiölähtöinen budjetointi

Riittämätön fyysinen aktiivisuus on moniulotteinen yhteiskunnallinen ilmiö, joka ei noudata hallinnon alarajoja. Nykyiset budjettimenettelyt ja toimintatavat eivät kykene riittävästi vastaamaan eri hallinnonaloja läpäiseviin haasteisiin. Ilmiölähtöinen budjetointi tarjoaa mahdollisuuksia resurssien poikkihallinnolliseen johtamiseen kokonaisuuksina hallinnonalalähtöisen siiloutuneen tarkastelun sijaan⁴.

Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisäämisen kannalta ilmiölähtöinen tarkastelu tarkoittaa esimerkiksi työkyvyn edistämisen, kävelyn- ja pyöräilyn kehittämisen, varhaiskasvatuksen uudistusten, matkailun edistämisen, kuntataloutta koskevien linjausten, ikääntyneiden palveluiden ja luonnon virkistyskäytön

edistämisen samanaikaista tarkastelua. Tämä edellyttäisi nykyisen siilomaisen hallintomallin sijaan hallinnonalarajat ja -resurssit ylittävää, velvoittavaa ja sitouttavaa toimintatapaa.

3) Ikääntyneiden sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta voidaan vähentää panostamalla ennaltaehkäisevään toimintaan

Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan, että väestön ikääntymisen vuoksi julkisessa taloudessa on kestävyysongelma, jota ei ole vielä saatu ratkaistua. Ikääntyvän väestön määrän kasvu lisää erityisesti terveydenhuolto- ja hoivamenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Terveydenhuollon suorien kustannusten on arvioitu kasvavan 58 % vuoteen 2040 mennessä vuoden 2014 kustannuksiin verrattuna.

Ikääntyvän väestön sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta voidaan vähentää panostamalla ennaltaehkäisevään toimintaan. Valtion liikuntaneuvosto katsoo, että tässä ajankohdassa on tarpeellista ja välttämätöntä panostaa erityisesti toimiin, jotka vaikuttavat ikääntyneiden sekä erityistä tukea tarvitsevien mahdollisuuksiin liikkua ja harrastaa liikuntaa. Valtion liikuntaneuvosto edellyttää, että ikääntyneiden liikunnan ja liikkumisen mahdollisuuksien lisääminen otetaan tulevana vuosina fokuksena niin liikunta- kuin sosiaali- ja terveyspoliittisten toimien suunnittelussa ja resursoinnissa.

Tapio Korjus
puheenjohtaja

Minttu Korsberg
pääsihteeri

¹ Husu, Pauliina; Sievänen, Harri; Tokola, Kari; Suni, Jaana; Vähä-Ypyä, Henri; Mänttari, Ari; Vasankari, Tommi. Suomalaisten objektiivisesti mitattu fyysinen aktiivisuus, paikallaanolo ja fyysinen kunto. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161012>

² Diabeteksen kustannukset Suomessa 2002–2011 – tutkimus. Tampereen yliopiston ja Diabetesliitto. Diabetes lukuina 2018:1. https://www.diabetes.fi/files/9736/Diabetes_lukuina_2018_1_kustannustutkimus_A4.pdf

³ Vasankari, Tommi; Kolu, Päivi (toim.). Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnan yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.

⁴ Hallituksen strategisten johtamisvälineiden kehittämishankkeen suositukset. Valtioneuvoston julkaisu 2019:2. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161341/Hallituksen%20strategisten%20johtamisv%c3%a4lineiden%20kehitt%c3%a4mishankkeen%20suositukset_.pdf?sequence=4&isAllowed=y